

РОМАН-ПЕРЕМОЖЕЦЬ «WORLD FANTASY AWARD»

У далекому майбутньому сталося те, що ледь не знищило все людство. Тепер уже ніхто не покладається на техніку. Магія — ось у що вірять люди. І Велика Книга, якій поклоняються нуру, каже, що в цій катастрофі винний темношкірий народ океке. Тож тепер їх усіх необхідно знищити.

Наджібі вдалося вижити після нальоту нуру на її рідне селище. Вона народжує дівчинку, зовні не схожу ні на матір, ні на батька, і нарекає її Оньєсонву. Давньою мовою це означає «Хто боїться смерті?». Оньєсонву ще не знає, що обрана й має загадкову магічну долю. Яке ж її призначення в цій небезпечній битві? У світі, де панують закони сили й ненависті, жорстокі традиції і таємниці, настане час змін. Час, коли та, «хто боїться смерті», зазирне в очі своєму страху...

Неперевершена суміш фантастики та чарів в одній історії.
Publishers Weekly

Це магічно і водночас надзвичайно реалістично.
The Washington Post

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-5122-9

9 786171 251229

ННЕДІ ОКРАФОР ХТО БОЇТЬСЯ СМЕРТІ

ННЕДІ ОКРАФОР

ХТО БОЇТЬСЯ СМЕРТІ

ВЕЛИЧНА ЕКРАНІЗАЦІЯ ВІД ТВОРЦІВ «ГРИ ПРЕСТОЛІВ»

NNEDI OKORAFOR

**WHO FEARS
DEATH**

A Novel

ННЕДІ ОКОРАФОР

ХТО БОЇТЬСЯ СМЕРТІ

Роман

ХАРКІВ КЛУБ
2019 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
О-51

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Published by permission of the author and her literary agents,
Donald Maass Literary Agency (USA)
via Alexander Korzhenevski Agency (Russia)

Перекладено за виданням:
Okorafor N. Who Fears Death : A Novel / Nnedi Okorafor. –
New York : DAW, 2014. – 432 p.

Переклад з англійської *Марії Пухлій*

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*

ISBN 978-617-12-5122-9
ISBN 978-0-7564-0728-5 (англ.)

© Nnedi Okorafor, 2010
© Depositphotos.com / magann, kertu_ee, обкладинка, 2019
© Nemigo Ltd, видання українською мовою, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019

НЕЙМОВІРНІ СХВАЛЬНІ ВІДГУКИ ПРО «ХТО БОЇТЬСЯ СМЕРТІ»

Волею Окорафор дія цієї емоційної історії відбувається в пост-апокаліптичній сахарській Африці. Молода чаклунка Оньесонву (ім'я якої означає «Хто боїться смерті?») народилася еву; в ній змішалися риси її матері та чоловіка, що згвалтував її матір і кинув помирати в пустелі. Коли Оньесонву входить у силу, стає очевидно, що її доля переплетена з долею її народу, пригноблених океке, і що вона має померти, щоб виконати своє призначення. У своїй страхотливо реалістичній історії Окорафор розглядає цілу низку зол (найбільше уваги одержують гендерна та расова нерівність, а також жіноче обрізання та бездіяльність під час зіткнення з руйнівними традиціями) та створює з цих розрізнених понять фантастичну, магічну суміш грандіозної оповіді.

Publishers Weekly
(обрана рецензія)

«Хто боїться смерті» не схожа ні на що з того, що читав цей рецензент. Оньесонву – незабутня героїня з потужною, захопливою, сумною та неймовірною історією. Темп і ритм її голосу в оповіді затягує читача й не відпускає. Окорафор – майстерна оповідачка, що створює з нещодавньої історії, фантазії, традицій, новітньої техніки та культури дещо чудове й нове, чого не варто пропускати.

RT Book Reviews
(обране, золота медаль)

Може, фантастична творчість Окорафор і зазнала сильного впливу Октавії Батлер, але завдяки стилю письма та похмурому підходу до тематики її можна порівняти з майстром жахів Стівеном Кінгом.

Lansing City Pulse

Книжки [Окорафор] свіжі, оригінальні та продумані. Нам потрібно більше таких авторів.

*Патрік Ротфусс, автор «Страху мудреця»,
бестселера № 1 за версією The New York Times*

«Хто боїться смерті» – нетрадиційний фентезійний роман... Правдоподібні, складні небілі персонажі й неупереджений погляд на Африку, повну техніки, містицизму, зіткнень культур та істинної любові.

Ebony

Письменниця Ннеді Окорафор створює розкішну та цікаву історію, насичену драматичною і трагічною іронією та абсолютно непередбачувану... Читачам, які зазвичай не читають фантастики, не слід боятися футуристичності цієї книжки... Окорафор показує, що від минулого нікуди не подітися... «Хто боїться смерті» – це постапокаліптична притча, яка наочно показує, що невігластво, бездіяльність і упередженість можуть убивати, а правда та знання – то ключі до життя.

New York Journal of Books

Лауреат Всесвітньої премії фентезі
2011 року за найкращий роман

Лауреат премії *Carl Brandon Kindred Award* 2010 року

Лауреат премії *RT Reviewer's Choice* у номінації
«Найкраща книжка (наукова фантастика)» 2010 року

Фіналіст премії журналу «Локус»
за найкращий фентезі-роман 2010 року

Номінація на премію *Nebula* 2010 року

Книжка з почесного списку Тіптрі 2011 року

Фіналіст премії *Black Excellence Award* 2010 року

Найкраща книжка 2010 року за версією *Publishers Weekly*

Найкраща книжка 2010 року за версією *Amazon.com*

Найкраща книжка 2010 року за версією *Library School Journal*

*Моєму неймовірному батькові,
Годвіну Сандею Деніелу Окорафору,
доктору медицини та членові
Американської колегії хірургів
(1940–2004 рр.)*

Любі друзі, чи боїтеся ви смерті?

Патріс Лумумба,
перший і єдиний обраний
прем'єр-міністр Республіки Конго

ЧАСТИНА I

СТАНОВЛЕННЯ

РОЗДІЛ I

ОБЛИЧЧЯ МОГО БАТЬКА

Моє життя зруйнувалося, коли мені було шістнадцять. Помер тато. Він мав дуже сильне серце, та все ж помер. Чи сталося це через спеку та дим у його кузні? Ніде правди діти, його неможливо було відірвати від роботи, від творчості. Він обожнював гнути метал, підкорювати його своїй волі. Але робота його, здавалося, лише зміцнювала; у своїй кузні він був дуже щасливий. То що ж його вбило? Я досі не можу сказати напевне. Сподіваюся, до цього не доклася ні я, ні те, що я тоді робила.

Одразу після його смерті моя мати, схлипуючи, вибігла з їхньої спільної спальні й кинулася до стіни. Тоді я зрозуміла, що стану інакшою. Тієї миті я збагнула, що більше ніколи не зможу повністю контролювати вогонь усередині себе. Того дня я стала іншою істотою, в мені стало менше людського. Тепер я розумію: все, що відбулося згодом, почалося тоді.

Церемонію провели на околиці міста, біля піщаних дюн. Була середина дня, і стояла жажлива спека. Його тіло лежало на відрізьку щільної білої тканини, оточене гірляндою з переплетених пальмових гілок. Я стала на коліна в пісок біля його тіла й попрощалася з ним востаннє. Ніколи не забуду його обличчя. Воно вже не було схожим на татове. У тата була темно-брунатна шкіра та повні губи. Це обличчя мало запалі щоки, губи на ньому здулися, а шкіра скидалася на сірувато-коричневий папір. Татів дух кудись пішов.

Я відчула поколювання на карку. Моє біле покривало кепсько захищало від нерозумних і боязких людських очей. Тепер за мною *постійно* всі стежили. Я зціпила зуби. Довкола

мене ридали і стогнали, стоячи на колінах, жінки. Тата щиро любили попри те, що він одружився з моєю матір'ю, жінкою з такою донькою, як я, — донькою-еву. Це вже давно пробачили, зарахувавши до помилок, яких може припуститися й найвидатніша людина. За стогонами я розчула тихе скигління матері. *Вона* зазнала найбільшої втрати.

Настала її черга прощатись. Опісля його понесуть на кремацію. Я поглянула на його лице ще раз, востаннє. Подумала: «Я більше ніколи тебе не побачу». До цього я не була готова. Я кліпнула і торкнулася своїх грудей. Тоді воно й сталося... коли я торкнулася своїх грудей. Попервах це скидалося на лоскіт, від якого свербіло. Невдовзі це виросло у щось більше.

Що завзятіше я намагалася встати, то більше воно посилювалось і то далі розросталася моя скорбота. «Його не можна забирати, — гарячково подумала я. — В його кузні лишається так багато металу. Він не закінчив своєї роботи!» Це відчуття повністю охопило мої груди та розійшлося променями по всьому тілу. Я згорбила плечі, щоб його стримати. Тоді заходилася витягувати його з людей довкола себе. Здрігнулася і скреготнула зубами. Мене наповнював гнів. «Ох, тільки не тут! — подумала я. — Не на татовій церемонії!» Життя не давало мені спокою достатньо надовго, щоб я бодай оплакала свого померлого батька.

За мною припинилися стогони. Тільки й було чути, що легенький вітерець. Це було відверто моторошно. Піді мною, в землі чи, може, деінде, щось з'явилося. Раптом мене вдарило болісними почуттями до тата, які плекали всі довкола мене.

Я несвідомо поклала долоню йому на руку. Люди закричали. Я не повернулася. Я була надто зосереджена на тому, що мала зробити. Мене ніхто не намагався відтягнути. Мене ніхто не торкався. Дядька моєї подруги Люю якось ударило блискавкою під час незвичної для сухого сезону бурі унґва. Він вижив, але без упину торочив про те, як воно було — відчувати жахливий дрож ізсередини. Саме так я почувалася зараз.

Я нажахано охнула. Я не могла прибрати пальців із татової руки. Вони *злилися* з ним. Шкіра пісочного кольору в мене на долоні плавно перетікала в його сіро-брунатну шкіру. З'явився горбок змішаної плоті.

Я закричала.

Крик застряг у мене в горлі, і я закашляла. Тоді витріщилася. Татові груди неквапливо рухалися вгору та вниз, вгору та вниз... він дихав! Я одночасно відчула відразу й відчайдушну надію. Глибоко вдихнула і скрикнула:

– Живи, тату! *Живи!*

На мої зап'ястки опустилася пара рук. Я точно знала, чії це руки. Один його палець був зламаний і перев'язаний. Якщо він не прибере від мене руки, я завдам йому значно страшнішого болю, ніж п'ять днів тому.

– Оньесонву, – промовив Аро мені на вухо й хутко прибрав руки з моїх зап'ястків. Ох, як же я його ненавиділа. Але послухала.

– Він пішов, – сказав Аро. – *Відпусти*, щоб ми всі змогли від цього звільнитися.

Чомусь... я так і зробила. Відпустила тата.

Довкола знову запала мертва тиша.

Неначе світ на мить опинився під водою.

Тоді сила, що накопичилася всередині мене, вирвалася. Мені здуло з голови покривало, і звільнені коси полетіли назад. Усіх і все – Аро, мою матір, рідних, друзів, знайомих, незнайомих, стіл із їжею, п'ятдесят бульб ямсу, тринадцять великих плодів баобаба, п'ятьох корів, десятьох кіз, тридцятьох курей і купу піску – відкинуло назад. У місті на тридцять секунд вимкнулася електрика; згодом із будинків доведеться вимітати пісок, а комп'ютери, пошкоджені пилом, понесуть на ремонт.

Знову та підводна тиша.

Я поглянула на свою долоню. Коли спробувала відірвати її від холодної, нерухомої, мертвої руки тата, почулося, наче щось лущить, наче відходить слабенький клей. Від моєї долоні на татовій руці залишився обрис із висохлого слизу. Я потерла пальцями об пальці. Між ними потріскалося

й відлущилося ще трохи цієї речовини. Я поглянула на тата ще раз. А тоді впала на бік і знепритомніла.

То було чотири роки тому. Тепер поглянь на мене. Тут знають, що в усьому винна я. Хочуть побачити мою кров, хочуть змусити мене страждати, а потім хочуть мене вбити. Хоч що станеться після цього... дозволь мені зупинитися.

Сьогодні ти хочеш знати, як я стала такою, яка є. Ти хочеш знати, як я до цього дійшла... Це довга історія. Але я тобі розповім... Я тобі розповім. Якщо ти віриш у те, що кажуть про мене інші, ти дурень. Я розповідаю тобі свою історію на протигагу всім цим побрехенькам. На щастя, в цьому твоєму ноутбуці поміститься навіть моя довга оповідь.

У мене є два дні. Сподіваюся, їх вистачить. Усе це скоро вийде мені боком.

Мати назвала мене Оньєсонву. Це означає «Хто боїться смерті?» Вона нарекла мене влучно. Я народилася двадцять років тому, під час лихоліття. За іронією долі, виросла я далеко від усіх убивств...

РОЗДІЛ 2

ТАТО

Всякий може зрозуміти, що я – дитина від зґвалтування, лише поглянувши на мене. Але тато, вперше мене побачивши, геть не звернув на це уваги. Він – єдина людина, крім моєї матері, про яку я можу сказати, що вона полюбила мене з першого погляду. Почасти саме тому мені було так важко його відпустити, коли він помер.

Саме я обрала тата для своєї матері. Мені було шість років.

Ми з матір'ю нещодавно прийшли до Джвагіра. До цього ми були пустельними кочівницями. Якось, коли ми блукали пустелею, мати зупинилася, ніби почувши інший голос. У неї часто бували такі дивацтва: вона мовби розмовляла з кимось, але не зі мною. Тоді вона сказала:

– Тобі час іти до школи.

Я була ще надто малою, щоби зрозуміти її справжні мотиви. У пустелі я почувалася цілком щасливою, але невдовзі після того, як ми прибули до міста Джвагіра, моїм ігровим майданчиком став місцевий ринок.

За перші кілька днів мати продала більшість своїх кактусових десертів, щоб швидко заробити. У Джвагірі кактусові десерти були цінніші за гроші. Це був смачний делікатес. Моя мати самотужки навчилася його виробляти. Вона, певно, завжди мала намір повернутися до цивілізації.

За кілька тижнів вона висадила шматочки кактуса, які зберегла, і поставила ятку. Я допомагала їй як могла. Носила та розкладала речі, а також закликала покупців. За це вона щодня виділяла мені годину вільного часу на блукання. У пустелі ясними днями я наважувалася відходити від матері на милю з лишком. Я ніколи не губилася. Тож ринок для мене був малий. Однак там було на що подивитись, а халепа могла чигати за кожним рогом.

Я була щасливою дитиною. Коли я проходила, люди невдоволено прицмокували, бурчали й відводили очі. Та мені було байдуже. Треба ж було ганятися за курми та свійськими лисами, презирливо презиратися з іншими дітьми, спостерігати за суперечками. Пісок на землі часом бував мокрим від розлитого верблюжого молока; також він бував маслянистим і пахучим від ароматичної олії з переповнених пляшечок, яка змішувалася з попелом від пахоців і часто липнула до верблюжого, коров'ячого чи лисячого гною. Тутешній пісок був дуже забруднений, тоді як у пустелі видавався неторканим.

На той час, коли я знайшла тата, ми прожили у Джвагірі всього кілька місяців. Того доленосного дня було спекотно й сонячно. Я пішла від матері, взявши з собою чашку води. Найперше мені захотілося піти до найдивнішої будівлі Джвагіра – Дому Осугбо. Мене завжди щось вабило до цієї великої квадратної будівлі. Вона, прикрашена дивними фігурами та символами, була найвищою спорудою у Джвагірі, а також єдиною повністю збудованою з каменю.

— Колись я туди зайду, — сказала я, пильно дивлячись на неї. — Але не сьогодні.

Я відійшла далі від ринку та опинилася в районі, якого ще не досліджувала. У магазині електроніки продавали потворні відновлені комп'ютери. То були невеликі чорні та сірі прилади з оголеними материнськими платами та потрісканими корпусами. Я замислилася: може, вони й на дотик такі огидні, як на вигляд? Мені ще не довелося торкатися комп'ютера. Я потягнулася до одного з них.

— Та!¹ — вигукнув власник із-за рундука. — Не чіпай!

Я відпила трохи води й пішла далі.

Врешті-решт ноги принесли мене до печери, повної вогню та шуму. Парадні двері тієї білої цегляної будівлі стояли відчинені. Всередині було темно — лише вряди-годи спалахувало вогненно-червоне світло. З приміщення, наче із роззявленої пащі чудовиська, виходив жар, гарячіший за вітерець. На фасаді будівлі висіла чимала вивіска:

КУЗНЯ ОГУНДІМУ — БРОНЗИ НЕ ЗЖЕРТИ БІЛИМ
МУРАХАМ, ЗАЛІЗА НЕ ЇДЯТЬ ЧЕРВИ

Я примружилася й розгледіла всередині високого, дуже мускулистого чоловіка. На його смаглявій лискучій шкірі темніла сажа. «Схожий на якогось героя з Великої Книги», — подумала я. На руках він мав рукавиці, сплетені з тонких металевих ниток, а на його обличчі були міцно закріплені чорні захисні окуляри. Він, роздувши ніздрі, бив по вогню великим молотом. На його велетенських руках із кожним ударом грали м'язи. Він міг би бути сином Огун, богині металу. У його руках було видно велику радість. «Але він, здається, дуже хоче пити», — подумала я. Уявила собі, як палає його горло, повне попелу. Чашка води досі була при мені. Вона була наполовину повною. Я зайшла до його кузні.

---

¹ Та — вигук з мови гауса, що приблизно відповідає українському «стій», «стоп». (Тут і далі прим. пер.)

Всередині було ще спекотніше. Однак я виросла в пустелі. Я звикла до крайньої спеки та холоду. Я насторожено стежила, як з металу, по якому він б'є, розсипаються іскри. А тоді якомога поштивіше сказала:

— Ого¹, у мене для вас є вода.

Мій голос його наполохав. А побачивши, що в кузні стоїть довготелеса маленька дівчинка з тих, кого люди звать еву, він наполохався ще більше. Він підняв захисні окуляри. Шкіра довкола його очей, там, куди не падала сажа, мала приблизно такий колір, як і темно-брунатна шкіра моєї матері. «Білки його очей страшенно білі як на людину, що весь день дивиться на вогонь», — подумала я.

— Дитино, тобі тут не місце, — сказав він. Я відступила. Голос у нього був лункий. Звучний. Якби ця людина заговорила в пустелі, її б почули тварини за багато миль.

— Тут не так уже й жарко, — сказала я. Простягнула йому воду.

— Ось, — я підійшла ближче, гостро усвідомлюючи, хто я така. Я була вдягнена в зелену сукню, яку мені пошила мати. Матерія, хоч і легка, але вкривала мене повністю, аж до щиколоток і зап'ястків. Вона була б рада закрити мені лице покривалом, але не наважувалася.

Це було дивно. Здебільшого мене цуралися, тому що я була еву. Але часом довкола мене збиралася юрба жінок.

— Але ж її шкіра... — казали вони одна одній, ніколи не звертаючись безпосередньо до мене. — Вона така гладенька й ніжна. На вигляд — майже як верблюже молоко.

— А волосся в неї дивовижно пишне, схоже на хмарку з висушеної трави.

— Очі в неї — як у пустельної кішки.

— Ані творить з потворності дивну вроду.

— Можливо, до свого Одинадцятого ритуалу вона стане вродливою.

— А нащо їй його проходити? Її ж ніхто не візьме заміж.

---

¹ Ога — пан (мова йоруба).

А тоді – сміх.

На ринку чоловіки пробували мене вхопити, але я завжди була швидша та вмiла дряпатися. Навчилася в пустельних котів. Усе це збивало з пантелику мій шестирічний розум. Тепер, стоячи перед ковалем, я боялася, що він теж оцінить мої потворні риси як дивовижно чарівливі.

Я простягнула йому чашку. Він узяв її й почав довго, жадібно пити, втягуючи кожную краплинку. Я була висока як на свій вік, але й він був високий як на свій. Побачити усмішку на його обличчі я змогла, лише відкинувши голову назад. Він протяжно й полегшено зітхнув і віддав мені чашку.

– Добра вода, – сказав він і повернувся до свого ковадла. – Ти надто висока і вже точно надто смілива, щоб бути водяним духом.

Я всміхнулась і сказала:

– Мене звати Онъесонву Убайд. А вас, ого?

– Фаділь Огундіму, – відповів він і поглянув на свої руки в рукавичках. – Я б потиснув тобі руку, Онъесонву, але рукавиці в мене розпечені.

– То пусте, ого, – сказала я. – Ви ж коваль!

Він кивнув.

– Як і мій батько, його батько, його батько і до нього.

– Ми з матір'ю всього кілька місяців як сюди дісталися, – бовкнула я. Аж тут усвідомила, що вже вечоріє. – Ой. Мені час іти, ого Огундіму!

– Дякую за воду, – сказав він. – Ти правильно подумала. Я хотів пити.

Після того я ходила до нього часто. Він став моїм найкращим і єдиним другом. Якби моя мати знала, що я воджуся з чужим чоловіком, вона б побила мене й на кілька тижнів позбавила вільного часу. Учень коваля, чоловік на ім'я Джі, ненавидів мене й показував це, шкірячись з огидою щоразу, коли мене бачив, ніби я була хворою дикою твариною.

– Не зважай на Джі, – порадив коваль. – З металом він справляється добре, але уяви йому не вистачає. Прости йому. Він примітивний.

– А ви вважаєте, що в мене лихий вигляд? – спитала я.
– Ти прекрасна, – всміхнувся він у відповідь. – Те, як дитину було зачато, – не її провина і не її тягар.

Я не знала, що означає слово «зачато», а питати не стала. Він назвав мене прекрасною, і я не хотіла, щоб він узяв свої слова назад. На щастя, Джі зазвичай приходив пізно, коли ставало прохолодніше.

Невдовзі я почала розповідати ковалеві про своє життя в пустелі. Я була надто юна, щоби знати, що маю тримати такі дражливі відомості при собі. Я не розуміла, що моє минуле, саме моє існування – дражлива тема. Він, своєю чергою, розповів мені дещо про метал – скажімо, який метал легко піддається теплу, а який – ні.

– Якою була ваша дружина? – якимось запитала я. Насправді це я просто патякала, аби не мовчки. Мене більше цікавив невеликий стосик хліба, який він мені купив.

– Нджері. Вона була чорношкіра, – сказав він і обхопив одне стегно обома великими руками. – А ще мала дуже сильні ноги. Вона була наїзницею, брала участь у перегонах на верблюдах.

Я проковтнула хліб, який жувала.

– Справді? – вигукнула я.

– Кажали, що вона тримається на верблюдах завдяки ногам, але я знав правду. Вона також мала певний дар.

– Який дар? – запитала я, нахилившись уперед. – Вона вміла проходити крізь стіни? Літати? Їсти скло? Обертатися на жука?

Коваль засміявся.

– Ти дуже багато читаєш, – сказав він.

– Я двічі прочитала Велику Книгу! – похвалилася я.

– Це вражає, – промовив він. – Що ж, моя Нджері вміла розмовляти з верблюдами. Розмовляти з верблюдами – це чоловіча робота, тож вона обрала замість цього перегони на верблюдах. І Нджері не просто змагалася в перегонах. Вона в них *перемагала*. Ми познайомилися підлітками. Одружилися, коли нам було по двадцять.

— Який у неї був голос? — запитала я.
— О, її голос був бентежний і прекрасний, — сказав він.
Тут я спантеличено насупилася.
— Вона була дуже гучна, — пояснив він і взяв шматочок мого хліба. — Вона дуже багато сміялася, коли раділа, і дуже багато кричала, коли дратувалася. Розумієш?

Я кивнула.

— Якийсь час ми були щасливі, — сказав він і зупинився.
Я стала чекати, коли він продовжить. Знала, що зараз буде найгірше. Коли ж він просто витріщився на свій шматочок хліба, я сказала:

— Ну? Що було далі? Вона вас образила?

Він реготнув, і я зраділа, хоч і питала всерйоз.

— Ні, ні, — відповів він. — У день найшвидших перегонів у її житті сталося дещо жахливе. Це треба було бачити, Оньєсонву. Це був фінал перегонів на честь свята дощу. Вона вже перемагала в цих перегонах, але того дня збиралася побити світовий рекорд швидкості на дистанції в півмилі.

Він зупинився.

— Я був на фінішній прямій. Ми всі там були. Земля ще лишалася слизькою після сильного дощу, який пройшов уночі. Перегони треба було проводити в якийсь інший день. Її верблюд наближався, біг так, що в нього аж ноги підгиналися. Він біг так швидко, як ще не біг жоден верблюд. — Коваль заплющив очі. — Зробив один неправильний крок і... впав. — У нього урвався голос. — Кінець кінцем Нджері погубили саме сильні ноги. Вони втрималися, коли верблюд упав, і він розчавив її своєю вагою.

Я охнула й затиснула рота руками.

— Якби вона впала з верблюда, то вижила б. Ми прожили у шлюбі всього три місяці. — Він зітхнув. — Верблюд, на якому вона їхала, відмовився йти від неї. Він повсюди ходив за її тілом. За кілька днів після її кремації верблюд помер від туги. Верблюди повсюди плювалися та стогнали ще кілька тижнів.

Він знову надягнув рукавиці й повернувся до ковадла. Розмова скінчилася.

Минали місяці. Я й далі ходила до нього раз на кілька тижнів. Я знала, що випробовую долю з моєю матір'ю. Але вважала, що тут варто ризикувати. Якось він запитав, як у мене справи.

— Нормально, — відповіла я. — Про вас учора говорила одна пані. Сказала, що ви — найвидатніший коваль усіх часів і що якийсь Осугбо добре вам платить. Це йому належить Дім Осугбо? Я завжди хотіла туди зайти.

— Осугбо — не людина, — відповів він, оглядаючи шматкутого заліза. — Це група джвагірських старійшин, які підтримують лад, голови нашого уряду.

— О, — сказала я, не знаючи й не бажаючи знати, що означає слово «уряд».

— Як твоя мати? — запитав він.

— Добре.

— Я хочу з нею познайомитися.

Я затамувала подих і насупилася. Якщо вона довідається про нього, я отримаю найстрашнішого прочухана в житті, а тоді втрачу єдиного друга. «Нащо йому з нею знайомитися?» — замислилася я, раптом відчувши, що сильно ревную матір. Але як мені перешкодити їхньому знайомству? Я закусила губу і з великою неохотою сказала:

— Гарзд.

На превеликий жаль для мене, він прийшов до нашого намету того ж вечора. Та все ж таки він мав приголомшливий вигляд у довгих білих вільних штанах і білому кафтані¹. На голові в нього було біле покривало. Повністю вдягнутись у біле означало показати себе дуже скромною людиною. Зазвичай так робили жінки. Якщо ж так робив чоловік, то це був дуже незвичний випадок. Він знав, що до моєї матері слід підходити обережно.

Попервах моя мати боялась і сердилася на нього. Коли він розповів їй про свою дружбу зі мною, вона так сильно

---

¹ Кафтан — вільний, подібний до туніки верхній одяг, популярний у Західній Африці.

ляснула мене по сідницях, що я втекла і проплакала кілька годин. Однак менш ніж за місяць тато і моя мати одружилися. Наступного дня після весілля ми з матір'ю переїхали до нього жити. Після цього все мало бути ідеально. П'ять років нам було добре. А тоді почалися дива.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕРВАНА РОЗМОВА

Тато був тим, що тримало мене з матір'ю у Джвагірі. Але я все одно врешті-решт опинилася б тут, навіть якби він був живий. Я взагалі не мала *залишатись* у Джвагірі. Я була надто неспокійною, і мною керувало дещо інше. Від мене були проблеми з моменту мого зачаття. Я була чорною плямою. Отрутою. Це дійшло до мене, коли мені сповнилося одинадцять років. Коли зі мною сталося дещо дивне. Цей випадок змусив матір нарешті розповісти мені мою огидну історію.

Був вечір, швидко наближалася гроза. Я стояла в задніх дверях і дивилася, як вона насувається, аж тут у материному садку просто в мене перед носом великий орел напав на горобця. Орел повалив горобчика на землю й полетів із ним геть. Із тіла пташинки впало три скривавлених брунатних пір'їнки. Вони приземлилися серед материних помідорів. Коли я підійшла й узяла одну пір'їну, загуркотів грім. Я потерла кров між пальцями. Чому я це зробила, не знаю.

Вона була липка. А її мідний запах обпалив мені ніздрі так, ніби я вся була нею вкрита. Я чомусь схилила голову набік, слухаючи й відчуваючи. «Тут щось коїться», – подумала я. Небо потемніло. Вітер посилювався. Він приніс... інший запах. Дивний запах, який я відтоді навчилася впізнавати, але ніколи не зумію описати.

Що більше я вдихала цей запах, то більше у мене в голові щось коїлося. Я подумала, чи не забігти мені всередину, але не хотіла заносити це до хати, хоч що то було. Далі я вже

не могла рухатися навіть за власним бажанням. Щось за-
дзижчало, потім стало боляче. Я заплющила очі.

У мойй голові були двері, двері зі сталі, з дерева, з каменю.
Біль з'явився через те, що ці двері прочинялися. Крізь них
проходило гаряче повітря. Моє тіло стало якимось дивним –
з кожним моїм рухом ніби щось розбивалося. Я впала на колі-
на й виблювала. Всі м'язи у моєму тілі скрутило. А тоді я пере-
стала існувати. Нічого з того часу не пам'ятаю. Навіть темряви.

Це було жахливо.

Далі я застрягла високо на гілках велетенського дерева
іроко, що росло в центрі міста. Я була гола. Йшов дощ. При-
ниження і спантеличення постійно супроводжували мене
в дитинстві. Хіба дивно, що гнів ніколи за ними не барився?

Я затамувала подих, щоб не захлипати від шоку та стра-
ху. Гілляка, за яку я трималася, була слизька. А ще я не мог-
ла позбутися відчуття, ніби щойно вмерла наглою смертю
й повернулася до життя. Але тоді це не мало значення. Як
же мені злізти?

– Стрибай! – крикнув хтось.

Унизу стояли мій батько і якийсь хлопчина, що тримав
над головою кошик. Я скреготнула зубами і вчепилася в гіл-
ку ще сильніше, розгнівана і знічена.

Тато витягнув руки.

– Стрибай! – крикнув він.

Я завагалася, думаючи: «Не хочу вмирати знову». Пхиньк-
нула. Щоб уникнути подальших думок, я стрибнула. Ми з та-
том повалилися на мокру землю, вкриту плодами іроко.
Я сьак-так піднялась і притиснулася до нього, намагаючись
сховатись, а він зняв із себе сорочку. Я швидко накинула її
на себе. Завдяки дощу добре відчувався гіркий запах розчав-
лених плодів. Вивести зі шкіри цей запах і пурпурові плями
ми зможемо, лише добре скупавшись. Татів одяг було зіпсо-
вано. Я роззирнулася довкола. Хлопчина зник.

Тато взяв мене за руку, і ми мовчки пішли додому, вражені.
Плентаючись крізь дощ, я ледве тримала очі розплющеними.

Я була страшенно виснажена. Додому ми добиралися неначе цілу вічність. «Я що, так далеко зайшла? – подумалося мені. – Що... як?» Опинившись удома, я зупинила тата біля дверей.

– Що сталося? – нарешті запитала я. – Звідки ти знав, де мене знайти?

– Поки що тебе треба просто висушити, – заспокійливо промовив він.

Коли ми відчинили двері, до нас підбігла мати. Я наполягла на тому, що в мене все добре, але це було не так. Я знову провалювалась у забуття. Я попростувала до своєї кімнати.

– Хай іде, – сказав матері тато.

Я заповзла в ліжку й тепер уже провалилася в нормальний глибокий сон.

– Вставай, – прошепотіла мати. Минуло кілька годин. У мене злиплись очі й боліло все тіло. Я повільно сіла, тручи собі обличчя. Мати підсунула свій стілець ближче до мого ліжка.

– Не знаю, що з тобою сталося, – сказала вона. Але при цьому відвела від мене погляд. Навіть тоді я замислилася, чи правду вона каже.

– Я теж не знаю, мамо, – відповіла я. Зітхнула, розтираючи зболілі руки та ноги. Моя шкіра ще пахла плодами дерева іроко.

Вона взяла мене за руки.

– Я розповім це тобі лише один раз – зараз. – Вона, завагавшись, хитнула головою і сказала сама до себе: – О Ані, їй же тільки одинадцять років. – Тоді вона схилила голову набік і я впізнала її погляд. Мати знову дивилася так, наче до чогось прислухалася. Шумно зітхнувши, вона кивнула.

– Мамо, що...

– Сонце було високо в небі, – промовила вона тихим голосом. – Воно освітлювало все. Тоді вони і прийшли. Коли більшість жінок, ті, які були старші п'ятнадцяти, вели Розмову в пустелі. Мені було років двадцять...

Бойовики нуру чекали на це усамітнення – чекали, коли жінки океке підуть у пустелю і залишаться там на сім днів, щоб ушанувати богиню Ані. «Океке» означає «створені». Люди океке мають шкіру кольору ночі, тому що їх було створено раніше за день. Вони були перші. Згодом, коли відбулося вже багато, з'явилися нуру. Вони прийшли з зірок і саме тому мають шкіру кольору сонця.

Про ці назви, напевне, домовилися в мирні часи, бо було добре відомо: океке народилися, щоб бути рабами нуру. Колись давно, в епоху Давньої Африки, вони зробили щось жахливе і змусили Ані обтяжити їх цим обов'язком. Так написано у Великій Книзі.

Наджіба, хоч і жила з чоловіком у маленькому селі океке, де рабів не було, знала своє місце. Якби вона (та й усі інші мешканці її села) жила усього за п'ятнадцять миль на схід, у Королівстві Семи Рік, де могла б мати більше, вона б усе життя служила нуру.

Більшість дотримувалася старого прислів'я: «Дурна та змія, що мріє стати ящіркою». Але якось, за тридцять років до того, група чоловіків і жінок океке з міста Зіна його відкинули. Їм обридло. Вони повстали – почали бунтувати, вимагати й відмовлятися. Їхня пристрасть поширилася в сусідніх містах і селах Семиріччя. Ці океке дорого заплатили за честолюбство. Заплатили *всі*, як завжди буває під час геноциду. Відтоді це періодично повторювалося. Тих бунтівних океке, які уникали винищення, гнали на Схід.

Наджіба опустила голову на пісок, заплющивши очі та звернувши увагу всередину себе. Розмовляючи з Ані, вона всміхалася. Десятирічною вона почала подорожувати соляними шляхами разом з батьком і братами, які торгували сіллю. Тоді вона й полюбила відкриту пустелю. А ще вона завжди обожнювала мандри. Вона всміхнулася ширше й занурила голову в пісок іще глибше, не зважаючи на звуки жіночих молитов довкола себе.

Наджіба розповідала Ані, як вони з чоловіком кілька днів тому сиділи ввечері надворі та побачили, як з неба падають

п'ять зірок. Як кажуть, скільки зірок у падінні побачать дружина та чоловік, стільки дітей у них буде. Вона засміялася собі під носа. Вона й гадки не мала, що після цього дуже довго не сміятиметься.

— Ми маємо небагато, але мій батько б цим пишався, — проказала Наджіба глибоким голосом. — Ми маємо будинок, у який весь час проникає пісок. Свій комп'ютер ми купили вже старим. Наша вловна станція збирає з хмар аж удвічі менше води, ніж має. Знову почалися вбивства, та ще й недалеко. Дітей ми ще не маємо. Але ми щасливі. І я дякую тобі...

Замурчали скутери. Вона підняла голову. Їх було чимало, і кожен — із жовтогарячим прапором на спинці сидіння. Скутерів, вочевидь, було щонайменше сорок. Наджібу та її групу відділяло від села кілька миль. Вони пішли чотири дні тому, при цьому пили воду та їли тільки хліб. Тож вони були не лише самі, а ще й слабкі. Вона точно знала, що це за люди. «Звідки вони знали, де нас знайти?» — подумала вона. Пустеля замела їхні сліди кілька днів тому.

Нарешті ненависть дісталася її домівки. Її село було тихим місцем, де хати зовсім малі, але добре збудовані, ринок — невеликий, але з добрим запасом товарів, а найвищою подією було весілля. Це було миле, нешкідливе місце, сховане лінливими пальмами. Було дотепер.

Скутери об'їжджали жінок колами, а Наджіба тим часом озирнулася на рідне село. Вона застогнала так, ніби її вдарили в живіт. У небо здіймався чорний дим. Богиня Ані не потурбувалася сказати жінкам, що вони ось-ось помруть. Що, поки вони ховають голови в піску, їхніх дітей, чоловіків, родичів, які лишилися вдома, вбивають, а їхні оселі палають.

На кожному скутері їхало по чоловікові, а на кількох із чоловіками сиділи жінки. Вони ховали сонячні обличчя за жовтогарячими покривалами. Їхній дорогий військовий стрій — штани та футболки пісочного кольору, а також шкіряні чоботи, — мабуть, був оброблений термічним гелем, щоб не нагрівався на сонці. Витріщившись на дим і вставши з роззявленим ротом, Наджіба згадала, що її чоловік завжди

хотів собі термічного гелю для одягу, коли працював на пальмах. Гель ніколи не був йому по грошах. «І ніколи не буде», – подумалося їй.

Жінки океке закричали та побігли хто куди. Наджіба закричала так голосно, що з її легень начисто вилетіло повітря, а тоді відчула, як у глибині її горлянки щось слабшає. Згодом вона збагне, що так її назавжди покинув голос. Вона побігла у протилежному до села напрямку. Але нуру оточили їх великим колом і знову зігнали разом, наче диких верблюдів. Жінки океке зіщулилися, їхня довга одіж барвінкового кольору затріпотіла від вітерцю. Чоловіки нуру злізли зі скутерів, за ними – жінки нуру. Вони підійшли ближче. Тоді й почалося ґвалтування.

Усіх жінок океке, і молодих, і зрілих, і старих, було зґвалтовано. Неодноразово. Ті чоловіки не стомлювалися – вони ніби були зачаровані. Розрядившись в одну жінку, вони віддавали наступним ще більше. Ґвалтуючи, вони співали. Жінки нуру, які приїхали з ними, сміялися, тицяли пальцями й теж співали. Вони співали спільною мовою сіпо, щоб їх розуміли жінки океке.

*Кров океке тече як водиця,
Ми грабуєм їх і ганьбим їхніх предків.
Б'єм від душі ми їх усіх
І женемо з земель чужих.
А що в нас сила Ані є,
То ми на порох вас зітрем.
Потворні брудні раби, Ані нарешті вас знищила!*

Наджібі дісталось найгірше. Інших жінок океке били і ґвалтували, а тоді їхні насильники йшли далі, даючи їм перепочити якусь мить. А чоловік, який заволодів Наджібою, лишився з нею, і з цього не сміялася, спостерігаючи, жодна жінка нуру. Він був високий і сильний, як бик. Як тварина. Покривало приховувало його обличчя, але не його лють.

Він схопив Наджібу за пишні чорні коси й відтягнув на кілька футів від інших. Вона спробувала підвестись і тікати, але він кинувся на неї занадто швидко. Побачивши його ніж, блискучий і гострий, вона перестала битися. Він засміявся й розрізав тим ножем їй одяг. Вона вдивилася в його очі – єдину частину ворожого обличчя, яку бачила. У них, золота-во-карих і злих, посмикувалися кутики.

Стримуючи її, він витягнув із кишені прилад у формі монети й поклав біля неї. За допомогою таких приладів люди стежили за часом і погодою, зберігали файл Великої Книги. У цьому приладі був записний механізм. Піднявшись, крихітне чорне очко його камери клацнуло, задзижчало й почало записувати. Чоловік заспівав і встромив ножа в пісок біля Наджібиної голови. На його колодку сіли двоє великих чорних жуків.

Він розсунув їй ноги і, не припиняючи співу, вдерся у неї. А між піснями він вимовляв незрозумілі їй слова мовою нуру. Розпалені, колючі, сердиті слова. За якийсь час у Наджібі закипів гнів і вона плюнула в нього й загарчала йому у відповідь. Він схопив її за шию, взявся за ніж і наставив його вістря на її ліве око так, що вона знову завмерла. Тоді він заспівав іще голосніше і вдерся в неї ще глибше.

Врешті-решт Наджіба захолола, потім занімала, а тоді – тихла. Вона перетворилася на два ока, які стежили за тим, що відбувалося. Певною мірою вона завжди була такою. Дитиною вона впала з дерева і зламала руку. Вона спокійно піднялася попри біль, пішла від переляканих друзів, прийшла додому й розшукала матір, яка відвела її до подруги, що вміла вправляти зламані кістки. Наджіба завжди дратувала батька незвичною поведінкою, коли її били за бешкети. Хоч як сильно він її шльопав, вона не видавала ані звуку.

«Алусі цієї дитини не має сорому!» – завжди казав він її матері. Але у звичному для себе доброму настрої батько хвалив цей бік Наджіби, часто кажучи: «Хай твій алусі мандрує, дочко. Побач те, що можеш побачити!»

Тепер заявив про себе її алусі, безтілесна її частина, здатна притлумлювати біль і спостерігати. Її розум фіксував по-

дії, як прилад того чоловіка. Фіксував кожну деталь. Її розум помітив: коли цей чоловік співає, голос у нього гарний, незважаючи на те, про що він співає.

Це тривало години зо дві, хоча Наджібі здавалося, що минуло півтори доби. Їй запам'яталося, що вона бачила, як сонце перетнуло небо, зайшло і знову зійшло. Важливо тут одне: це тривало довго. Нуру співали, сміялися, гвалтували, а декілька разів і вбили. Потім вони поїхали. Наджіба лежала на спині розхристана, з виставленим на сонце животом, побитим і в синцях. Прислухавшись (може, хтось дихає, стогне, плаче?), вона якийсь час не чула нічого. Добре.

А тоді вона почула крик Амаки:

— Вставай!

Амака була на двадцять років старша за Наджібу. Вона була сильна й часто ставала голосом жіноцтва в її селі.

— Вставайте, всі! — вигукнула Амака й заточилася. — Підйом!

Вона підійшла до кожної жінки, кóпаючи їх.

— Ми пропали, але якщо ще дихаємо, помирати тут не будемо.

Амака кóпала жінок у стегна й тягнула їх за руки, а Наджіба слухала й не рухалася. Вона сподівалася досить добре прикинутися мертвою, щоб обдурити Амаку. Вона знала, що її чоловік загинув, а якщо й ні, то він більше ніколи її не торкнеться.

Чоловіки нуру, та й їхні жінки, зробили те, що зробили, не лише для того, щоб помучити та осоромити. Вони хотіли створити дітей-еву. Такі діти — не діти забороненого кохання нуру та океке й не ноа, безбарвні від народження океке. Еву — це діти насильства.

Жінка океке *нізачо* не вб'є дитину, що в ній зародилася. Щоби зберегти життя дитині у своєму лоні, вона піде навіть проти власного чоловіка. Однак звичай твердить, що дитина є дітям свого батька. Ці нуру посіяли отруту. Жінка океке, народивши дитину-еву, ставала пов'язаною через дитину з нуру. Нуру прагнули знищувати родини океке в самісінькому

корені. Цей їхній жорстокий задум Наджібу не цікавив. У ній не зародилася дитина. Їй хотілося лише померти. Коли до неї добралася Амака, Наджіба закашляла від одного-єдиного копняка.

– Тобі мене не обдурити, Наджібо. Вставай, – сказала Амака.

Лівий бік обличчя Амаки був синьо-бузковим. Ліве око в неї розпухло й закрилося.

– Чому? – промовила Наджіба своїм новим безсилим голосом.

– Тому що ми так *робимо*. – Амака простягнула руку.

Наджіба відвернулася.

– Дай мені закінчити вмирати. Дітей я не маю. Так буде найкраще.

Наджіба відчула важкість у лоні. Якщо вона підведеться, усе влите в неї сім'я вихлюпається. Вона похлинулася від цієї думки, а тоді повернула голову набік і її вивернуло – що правда, марно. Коли її шлунок заспокоївся, Амака ще нікуди не поділася. Вона плюнула на землю біля Наджіби. Слина була червоною від крові. Амака спробувала підняти Наджібу. Наджіба відчула різкий біль у череві, але її тіло з її ж волі залишилося безвільним і важким. Врешті-решт Амака, роздратувавшись, відпустила Наджібину руку, знову плюнула й пішла далі.

Жінки, які вирішили жити, сьак-так підвелись і пішли назад до села. Наджіба заплющила очі, відчуваючи, як з порізу в неї на лобі точиться кров. Невдовзі повернулася тиша. «Залишити це тіло буде легко», – подумала вона. Вона завжди дуже любила подорожувати.

Вона лежала там, доки її обличчя не згоріло на сонці. Смерть надходила повільніше, ніж їй хотілося. Вона розплющила очі й сіла. Її зір пристосувався до яскравого сонця лише за хвилину. Тоді ж вона побачила тіла й калюжі крові; пісок вбирав кров у себе так, ніби жінок було принесено в жертву пустелі. Вона поволі встала, підійшла до своєї торби й підняла її.

– Облиш мене, – сказала Тека кілька хвилин по тому, коли Наджіба її потрусила.

Тека одна лишалася живою серед п'яти тіл. Наджіба важко сіла біля неї. Потерла зболілу шкіру голови в тому місці, де її так грубо потягнув за волосся напасник. Вона поглянула на Теку. Її «кукурудзяні ряди»¹ були вкриті піском, а лице кривилося з кожним подихом. Наджіба повільно встала і спробувала зіп'яти Теку на ноги.

– Облиш мене, – повторила Тека, гнівно дивлячись на неї. Наджіба так і зробила.

Вона посунула назад, до села, йдучи в цьому напрямку суто за звичкою. Вона молила Ані послати щось таке, що її вб'є, – скажімо, лева або нових нуру. Але воля Ані була інакша.

Її село палало. Тліли домівки, сади було знищено, палахкотіли скутери. На вулиці лежали тіла. Багато з них були обпалені до невпізнанності. Під час таких набігів вояки нуру хапали найсильніших чоловіків океке, зв'язували, обливали керосином і підпальювали.

Наджіба не бачила нікого з чоловіків чи жінок нуру – ні мертвих, ні живих. Село, що нічого не чекало, не підозрювало, не хотіло знати, було легкою здобиччю. «Дурні», – подумала вона. На вулиці стогнали жінки. Ридали перед рідними оселями чоловіки. Вешталися спантеличені діти. Спека, що розходилася від сонця, підпалених будинків, скутерів і людей, була задушлива. Ще до заходу сонця почнеться нове переселення на схід.

Діставшись свого з чоловіком будинку, Наджіба тихо покликала чоловіка. Тоді обмочилася. Сеча потекла та обпалила їй побиті до синців ноги. Половина будинку була у вогні. Їхній садок знищено дощенту. Але Ідріс, її чоловік, був поруч – сидів на землі, поклавши голову на руки.

– Ідрісе, – ще раз тихо промовила Наджіба.

---

¹ «Кукурудзяні ряди» – численні тоненькі кіски, що заплітаються дуже близько до голови.

«Я бачу привида, – подумала вона. – Вітер повіє і звіє його». Його обличчям не текла кров. І він був неушкоджений, хоча коліна його блакитних штанів були вкриті піском, а пахви блакитного кафтана потемніли від поту. Це був він, а не його привид. Наджібі захотілося сказати: «Ані милосердна», – але богиня такою не була. Аж ніяк. Оскільки, хоч Наджібин чоловік і вцілів, Ані вбила Наджібу, але водночас лишила її живою.

Побачивши її, Ідріс радісно скрикнув. Вони кинулися в обійми одне до одного і пробули в них кілька хвилин. Ідріс пах потом, тривогою, страхом і загибеллю. Чим пахла вона сама, було лячно подумати.

– Я – чоловік, але зміг хіба що сховатись, як дитина, – сказав він їй на вухо. Поцілував її в шию. Вона заплющила очі, бажаючи, щоб Ані там-таки забила її на смерть.

– Так було найкраще, – прошепотіла Наджіба.

Тоді він відсторонився від неї, і Наджіба все зрозуміла.

– Дружино, – сказав він, дивлячись на її розірваний одяг. Було видно її лобкове волосся, вкриті синцями стегна, живіт. – Прикрийся! – сказав він і стулив поли її сукні. Його очі зволожилися.

– П-п-прикрийся, о!¹ – На його обличчі відобразився ще більший біль, і він узявся за бік. Відступив на крок. Іще раз, примружившись, глянув на Наджібу, а тоді захитав головою, ніби намагаючись щось відігнати. – Ні.

Наджібин чоловік відступав, виставивши руки перед собою, а вона просто стояла.

– Ні, – повторив він. Із його очей лилися сльози, але обличчя стало суворим.

Із застиглим лицем він провів Наджібу поглядом до підпаленого будинку. Всередині Наджіба не стала звертати уваги на жар і звуки будівлі, що тріщала, ляскала й умирала. Вона сумлінно збрала кілька речей, гроші, які перед цим відкладала, один горщик, їхню вловну станцію, портатив-

---

¹ «О» – універсальний вигук у нігерійській англійській; зазвичай додається наприкінці речення.

ДЯКУЮ

Предкам, духам і тому місцю, що його так часто звать «Африка». Моєму батькові, через чий відхід із життя я замислилася: «Хто боїться смерті?» Моїй матері. Моїй доньці Аньяго, моєму небожеві Оньєдіці та моїй небозі Обіомі за те, що підбадьорювали мене, коли я писала ті частини цього роману, що мене засмучували. Моїм сестрам і брату (Іфе, Нгозі та Емезі) за постійну підтримку. Моїм родичам, які завжди моя опора. Патові Ротфуссу за те, що прочитав і оцінив «Хто боїться смерті» 2004 року, на самому початку її створення. Дженніфер Стівенсон за те, що мучилася кошмарами через цей роман. Моєму агентові Дону Маассу за далекоглядність і поради. Моїй редакторці Бетсі Воллгейм за нестандартне мислення, бачення та поведження. Девідові Ентоні Дарему, Амаці Мбануго, Тарі Крабсек і професорові Джіну Вайлдмену за чудові відгуки у процесі роботи. А також новинному матеріалу WP 2004 року за авторством Емілі Вокс під назвою «Ми хочемо зробити світлошкіру дитину» («We Want to Make a Light Baby»). Завдяки цій статті про зґвалтування як зброю в Судані з'явився прохід, через який Оньєсонву і прослизнула в мій світ.

ЗМІСТ

Неймовірні схвальні відгуки про «Хто боїться смерті»	5
<i>Частина I. Становлення</i>	11
<i>Частина II. Учениця</i>	127
<i>Частина III. Воїн</i>	179
Дякую	414

Літературно-художнє видання

ОКОРАФОР Ннеді
Хто боїться смерті
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *В. В. Пасічна*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *М. М. Куценко*

Підписано до друку 14.01.2019. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Roboto». Ум. друк. арк. 21,84.
Наклад 3000 пр. Зам. №

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля» Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а. E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

Окорафор Н.

О-51 **Хто боїться смерті** : роман / Ннеді Окорафор ; пер.
з англ. М. Пухлій. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», 2019. — 416 с.

ISBN 978-617-12-5122-9

ISBN 978-0-7564-0728-5 (англ.)

У далекому майбутньому сталося те, що ледь не знищило все людство. Тепер уже ніхто не покладається на техніку. Магія — ось у що вірять люди. І Велика Книга, якій поклоняються нуру, каже, що в цій катастрофі винний темношкірий народ океке. Тож тепер їх усіх необхідно знищити.

Надзібі вдалося вижити після нальоту нуру на її рідне селище. Вона народжує дівчинку, зовні не схожу ні на матір, ні на батька, і нарікає її Оньесонву. Давньою мовою це означає «Хто боїться смерті?». Оньесонву ще не знає, що обрана й має загадкову магічну долю...

УДК 821.111(73)